

Taoïsme, filosofie van het struinen

**Is het Chinese Taoïsme een sjamanistische volksgodsdienst, een mystieke stroming, een meditatietechniek, een anarchistische filosofie of een vechtkunst?
In wezen is het Taoïsme een filosofie van het struinen, meent Nemo.**

door P.S.

*Het pad is leeg
hoe je hem ook gebruikt, hij wordt nooit gevuld
als een afgrond
is hij de stamvader van de tienduizend dingen.*

*We weten niet wiens kind hij is
hij is zelfs aan de allerhoogste god vooraf gegaan
(Tao Te Ching 4)*

Qi

Het taoïsme is een Chinese filosofische en religieuze stroming. De 81 hoofdstukken van de Tao Te Ching door Lao Zi en de geschriften van Zhuang Zi vormen de basis van het taoïsme. Ze zijn op schrift gesteld in de vierde en derde eeuw vóór onze tijdrekening. De teksten hebben niet één auteur heeft gehad, maar zijn eerst mondeling overgeleverd en uiteindelijk rond 300 vóór Christus opgeschreven en steeds overgeschreven. In 1973 en 1993 zijn versies van de Tao Te Ching uit ca. 200 voor Christus opgegraven, die als oudste versies een heel nieuw licht werpen op de teksten. Het taoïsme heeft zich parallel met het confucianisme en boeddhisme ontwikkeld en hebben elkaar wezenlijk beïnvloed. Oorspronkelijk verzette het taoïsme zich tegen de gevestigde religies en denksystemen, maar in China groeide het later uit tot staatsgodsdienst en werd het een volksreligie met kloosters, veel goden, een tao-paus en elixers om onsterfelijkheid te bereiken. Het is dus aan de ene kant een verrassend moderne filosofie (verwant met het zenboeddhisme); aan de andere kant zijn in het taoïsme allerlei oude sjamanistische gebruiken overgeleverd, veel meer dan in het boeddhisme en confucianisme. In het westen is het taoïsme populair geworden als "terug naar de natuur" filosofie. Er zijn inmiddels meer vertalingen van de Tao Te Ching dan bijbelvertalingen. Iedere vertaler creëert zijn eigen Tao.

wu wei
niet-doen

*Het Pad is eeuwig niet-doende, en toch is
er niets dat het niet doet
(Tao Te Ching 37)*

Het Pad naar het centrum

Centraal in het Taoïsme staat de levenskracht Qi, als centrum van het leven en oorsprong van alle dingen. Het Qi heeft de kracht als van stromend water, en is het meest zichtbaar in schijnbaar nutteloze dingen en in de spontaniteit van kinderen. Deze levenskracht wordt verstoord door de dingen die opzettelijk gebeuren, door ons ego en door ons te identificeren met schijntegenstellingen (yin/yang) die in werkelijkheid een eenheid zijn. De manier waarop de centrale levenskracht terug te vinden is, wordt Tao, het Pad, genoemd. Het Chinese teken voor Tao betekent het Pad, en is een combinatie van verschillende betekenissen voor het hoofd (zien/inzicht), de voeten (het bewandelen van het pad) en het pad zelf.

Wu wei, niet-doen

De vroege Taoïstische geschriften staan vol paradoxen en verhalen die aantonen dat het volgen van het Pad niet alleen een filosofie is, maar ook een vorm van meditatie ("ademen tot in je hielen") en vechtkunst. Het is vooral een praktische levenskunst, en geen diepzinnige mystiek die veel neotaoïsten ervan gemaakt hebben. Als het gaat om moeilijke teksten uit de Tao Te Ching hoe je de onderdanen van een staat moet besturen of de elementen kunt trotseren, gaat het vaak om metaforen over hoe je om moet gaan met je eigen lichaam. Centraal staat het begrip niet-doen, wu wei. Dat betekent geen vrijbrief om te luiere en niets te doen, maar het is juist een actieve manier om erachter te komen dat ons doen en weten maar een heel klein stukje van de werkelijkheid is. Door te ervaren wat we niet-weten en niet-doen, kunnen we onze verloren levenskracht terugvinden. Daarbij is het grote en het heilige net zo belangrijk als het kleine en het profane. De leegte die we vinden door 'niet-doen' is net als de leegte in de as van het wiel, waar alles om heen draait. Pas als het centrum leeg is, wordt het gevuld door Qi, de levenskracht.

Het Tao van de wandelaar

Het volgen van Tao, het Pad, is het best te begrijpen als 'struinen', doelloos wandelen. In de taoïstische geschriften wordt voortdurend gewandeld.

De hemelse wijzen zijn altijd op pad. Ook de Tao Te Ching is tijdens een reis opgeschreven. Struinen is letterlijk de lichaamsbeweging van het doelloos wandelen, maar ook een metafoor voor de hele levensloop. Het bewuste, doelgerichte lopen en wandelen zijn gebonden activiteiten die zich hechten aan opposities (dag/nacht, werk/vrije tijd, inspanning/ontspanning). Struinen is daarentegen een vrije beweging door alle tegenstellingen heen zonder zich er mee te verbinden. Door te struinen wordt de wandelaar één met het Pad/Tao, en verliest hij zijn ego. Een struiner wordt niemand/nemo. Hij heeft immers geen fixaties en voorkeuren meer. In die innerlijke leegte stromen de levenskrachten binnen, zoals een beek in een lege poel. Dat kan letterlijk in de vorm van de elementen en natuurkrachten, maar ook innerlijk als een plotselinge gewaarwording, een extreme mate van verwondering, ontroering of (seksueel) lichaamsgenot.

Drie manieren om te struinen

De Tao Te Ching noemt de drie manieren om te struinen; 'de drie schatten' (Tao Te Ching 67):

-1. Niet leiden, geen (super)ego worden, de laagste plaats zoeken zoals het water altijd stroomt naar het laagste punt. Juist daar heeft het water de meeste kracht, en kan het als 'zachte kracht' alle hardheid overwinnen. Zo is struinen ook op te vatten als een beweging 'naar beneden', een afdalen naar krachtplaatsen in het (stads)landschap door mee te bewegen met de energielijnen in het landschap en het lichaam. Pelgrimsreizen zijn dan ook op te vatten als een geïnstitutionaliseerde vorm van struinen. Het is duidelijk dat bij het struinen het laagste en geringste het meest van belang is. Liever naar het onland, de achterbuurten, rafelranden, tussen-gebiedjes en afgesloten paden, dan de gemarkeerde routes en de georganiseerde wandelingen in de toeristische zones en de aangelegde landschapsparken.

-2. Zachtheid en meegevoel, meebewegen met de vaste vormen die zich overal vertonen. Niet het gevecht aangaan met de dominante ego's en structuren die je bij het struinen tegenkomt, maar juist reageren met zachtheid, zoals dat in oosterse vechtsporten gecultiveerd wordt. Door mee te bewegen met je tegenstander, kun je juist zijn kracht gebruiken en hem verslaan. Het taoïsme noemt dit een vrouwelijke manier van reageren. Vaak wordt gezegd dat het taoïstisch lichaam in wezen vrouwelijk is. Deze zachtheid is bepaald geen passieve geweldloosheid of christelijke naastenliefde, zoals veel vertalers het opvatten. Het struinen is dan ook een vrouwelijke en zelfs erotische en verleidelijke manier van (voort)bewegen.

-3. Spaarzaamheid en soberheid in het gebruik van je lichaamsenergie, geen krachten verspillen aan alles wat een aanslag op je zintuigen pleegt en om reacties vraagt. Maar sluit je poorten af en bundel je krachten. Het struinen is een manier om je energie te verzamelen en tot handelen over te gaan als de tijd (de natuur en je lichaamsenergie) rijp is. Dit past in de oosterse denkwijze dat je je (seksuele) energie zo veel mogelijk moet opsparen om innerlijke krachten te ontwikkelen. Het taoïsme noemt dit een mannelijke manier van reageren.

Ademen vanuit je hielen

De meditatietechniek om het Pad/Tao te vinden wordt in het Taoïsme "ademen vanuit je hielen" genoemd; je centrum vullen met levenskracht vanuit je voeten. Struinen is daarom de meest effectieve meditatie om de levenskracht/Qi te vinden, ego kwijt te raken en niemand/nemo te worden. Maar ook de afgrond, de gapende leegte, wanneer Qi zich vertoont als zwart gat, donkere tunnel en gesloten poort. De struiner (als hij door zijn zwarte angsten heen stapt) wordt a.h.w. één met het Pad. Zijn lichaam is het Pad. Zijn fysieke voetsporen op het onbetreden (onverharde) Pad hebben dezelfde functie en betekenis als de Chinese tekens van de Tao Te Ching. Het zijn de tekens/sporen die de levensenergie Qi kerft in de werkelijkheid van het lichaam, het landschap en de taal. Lichaam, landschap en taal vallen samen, omdat tijdens het struinen de natuur- en levenskrachten in alle drie vrij spel hebben. Die energiebanen laten letterlijk sporen na, in het landschap als voetspoor; in het lichaam als fysieke sporen van de levensenergie; en in de taal als het teken Tao. Door het volgen van dit spoor/teken, ervaart het lichaam zichzelf als Pad, als pure energie, lichaamsgenot en afgrond. Er is hier geen sprake van mystiek of religie, het gaat om dezelfde energie als de spontaniteit van kleine kinderen, stromend water, de eerlijkheid van pubers en de kracht van nutteloze bomen die niet worden omgehakt omdat ze krom en waardeloos zijn. Maar ook de wijze waarop een buschauffeur met een verlengde bus moeiteloos over kleine dijken rijdt en geen enkele kant raakt. 'Hij weet wat hij niet weet', en daarom is hij wijzer dan alle wetenschappers en politici (en taoïsten) bij elkaar. Zo is ook de struiner wijzer dan de wandelaar die zo goed weet waarheen en waarom je ergens zou lopen en wandelen. Alleen de struiner weet het niet van zichzelf. Alleen het Pad weet het. De enige manier om verloren levens- en natuurkrachten terug te vinden, is dus te gaan struinen en zelf je Pad/Tao te creëren. Het Pad hoeft je niet te zoeken, want je bent het al. Anders had je nooit leren lopen. Het is de kunst om weer te leren struinen, d.w.z. het 'niet-lopen' te leren. Het teken Tao kan je op weg helpen, om het daarna weer zo snel mogelijk te vergeten!

nemo

Meer lezen.

Recent zijn drie belangrijke boeken over het Taoïsme in het Nederlands verschenen! 1. Taoïsme, de weg om niet te volgen door Patricia de Martelaere 2. Zwervend met Zhuang Zi, wegwijz in de taoïstische filosofie door René Ransdorp 3. Zhuang Zi de volledige geschriften, vertaald door Kristofer Schipper. Als grootste kenner en Tao-priester schreef hij ook Tao, de levende religie van China.

Van de Tao Te Ching zijn talloze vertalingen. De bekendste in het Nederlands zijn die van J.A. Blok en J. Duyvendak.

De recent opgegraven edities zijn vertaald en uitgegeven door Robert Henricks. Op het internet zijn honderden, meestal gepopulariseerde vertalingen te vinden